

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

4 vtrum semper sit peccatum mortale.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

locutiones quandoq; etiam in scriptura sacra inue
niuntur. non ergo omne mendacium est peccatū.

Sed contra est, quod dicitur Ecclē. 7. Noli uel
le mentiri omne mendacium.

RESPON. Dicendum, quod est secundum se ma
lum ex genere, nullo modo potest esse bonum, &
licet: quia ad hoc, quod aliquid sit bonum, re
quiritur quod omnia recte cōcurrant. Bonū enim
est ex integra causa: malū uerō est ex singularibus
defectibus, ut Dion. dicit 4. cap. de diu. nom. * Mē
dacium autem est malum ex genere: est enim actus
cadens super indebitam materiam. Cū enim uo
ces naturaliter sint signa intellectuum, innaturalē
est & indebitum, quod aliquis uoce significet id,
quod non habet in mente. Vnde Philof. dicit in
Ethic. * quod mendacium est per se prauum, &
fugendum: uerum autem est bonum, & laudabi
le. Vnde omne mendacium est peccatum, sicut
etiam August. * asserit in lib. contra mendacium.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod nec in Euan
gelio, nec in aliqua scriptura canonica fas est opi
nari aliquod falsum asseri, nec quod scriptores ca
rum mendacium dixerint: quia periret fidei certi
tudo, quae auctoritati sacrae scripturae innitur. In
hoc uerō quod in Euangelio, & in alijs scriptu
ris sacris uerba aliquorum diuersimodē recitatur,
non est mendacium. Vnde August. * dicit in lib.
de consensu Euāgelistarum, nullo modo laboran
dum esse iudicari, qui prudenter intelligit ipsas sen
tentias esse necessarias cognoscendae ueritati, qui
bullibet uerbis fuerint explicata. Et in hoc apparet,
ut ibidem subdit, non debere nos arbitrari mentiri
quemquam, si pluribus reminiscētib; rem, quam
audierunt, uel uiderunt, non eodem modo, atque
eisdem uerbis eadem res fuerit indicata.

AD SECVNDVM dicendum, quod obfetrices nō sunt
remuneratae pro mendacio, sed pro timore Dei,
& beneuolentia, ex qua processit mendacium. Vn
de signanter dicitur. Exod. 1. Et qui timuerūt ob
fetrices Deum, edificauit illis domos. Mendaciū
uero postea sequens non fuit meritorium.

AD TERTIVM dicendum, quod in sacra scriptura, ut
August. * dicit, inducuntur aliquorum gesta, quasi
exemplarē uirtutis, de quibus non est esti
mandum eos fuisse mentitos. Si qua tamen in e
orum dictis appareant, quae mendacia uidentur, in
telligendum est ea figuratiter, & propheticē dicta
esse. Vnde August. * dicit in lib. contra mendaciū.

Credendum est illos homines, qui propheticis rem
poribus digni auctoritate fuisse commemoratur,
omnia, quae scripta sunt de illis propheticē gessisse,
atque dixisse. Abraham tamen, ut August. dicit in
quāstionib; super Genes. * dicens, Sarra esse suam
sororem, ueritate uoluit celari, & nō mendacium
dixit: soror enim dicitur, quia filia patris erat. Vnde & ip
se Abraham dicit Genes. 20. Vere soror mea est filia
patris mei, & non matris meae filia, quia scilicet ex
parte patris ei attinebat. Iacob uerō mystice dixit se
esse Elau primogenitū Isaac, quia uidelicet pri
mogenita illius de iure ei debebantur. Vltus autem est
hoc modo loquēdi per spiritum propheticē ad de
signandum mxtferium, quia uidelicet minor po
pulus, scilicet gentilitium, substituendus erat in locū
primogeniti. In locum Iudaeorum. Quidam uerō
commendantur in Scriptura non propter perfectā
uirtutem, sed propter quandam uirtutis indolē. In
qua apparebat in eis aliquis laudabilis affectus, ex
quo mouebantur ad quaedam indebita faciēda: &
hoc modo, Iudith laudatur, non quia mentita est

A Holoferni, sed propter affectum, quem habuit ad fa
litem populi, pro qua periculis se exposuit. Quā
uis etiam dici possit, quod uerba eius ueritatem ha
bent secundum aliquem mysticum intellectum.

AD QVARTVM dicendum, quod mendacium nō
solum habet rationem peccati ex damno, quod in
fertur proximo, sed ex sua inordinatione, ut dictū
est. * Non licet autem aliqua illicita inordinatione
uti ad impediendum nocumenta, & defectus alio
rum: sicut non licet furari ad hoc, quod homo elec
tiosynā faciat, nisi forte in casu necessitatis, in quo
omnia sunt communia. Et ideo non est licitū men
dacium dicere ad hoc, quod aliquis alium quocumq;
periculo liberet. Licet tamen ueritatem occultare
prudenter sub aliqua dissimulatione, ut August. *
dicit in lib. contra mendacium.

AD QVINTVM dicendum, quod ille qui aliquid
promittit, si habeat animū faciēdi quod promit
tit, non mentitur: quia non loquitur contra id, quod
gerit in mente. Si uero non faciat quod promisit,
tunc uidetur infideliter agere per hoc, quod animum
mutat. Potest tamen excusari ex duobus. Vno mo
do, si promisit id, quod manifeste est illicitū, quia
promittendo peccauit, mutando autem propositū
bene facit. Alio modo, si sunt mutatae conditiones
personarum, & negotiorum. Vt enim Seneca dicit
in lib. de beneficijs: * Ad hoc quod homo teneatur
facere quod promisit, requiritur quod omnia immu
tata permaneant: alioquin nec fuit mendax in
promittendo, quia promisit quod habebat in mente,
subintellectis debitis conditionibus: nec etiam est
infidelis non implendo quod promisit, quia eadē
conditiones non extant. Vnde & Apostolus nō est
mentitus, qui non iuit Corinthum, quo se iturum
esse promiserat, ut dicitur 2. ad Corinth. 1. Et hoc
propter impedimenta, quae superuenerunt.

AD SEXTVM dicendum, quod operatio aliqua
potest considerari dupliciter. Vno modo, secundū
seipiam: alio modo, ex parte operantis. Mendacium
ergo iocofum ex ipso genere operis habet rationē
fallendi, quāuis ex intentione dicentis non dica
tur ad fallendum, nec fallat ex modo dicendi. Nec
est simile de hyperbolicis, aut quibuscumque figu
ratiuis locutionibus, quae in sacra scriptura inueniū
tur: quia, sicut August. * dicit in lib. contra menda
cium, Quicquid figuratiue fit, uel dicitur, non est
mendacium. Omnis enim enuntiatio ad id quod
enuntiat, referenda est: omne autem figuratiue aut
factum, aut dictum hoc enuntiat, quod significat
eis, quibus intelligendum prolatum est.

AD SEPTIMVM dicendum, quod obfetrices nō sunt
remuneratae pro mendacio, sed pro timore Dei,
& beneuolentia, ex qua processit mendacium. Vn
de signanter dicitur. Exod. 1. Et qui timuerūt ob
fetrices Deum, edificauit illis domos. Mendaciū
uero postea sequens non fuit meritorium.

AD TERTIVM dicendum, quod in sacra scriptura, ut
August. * dicit, inducuntur aliquorum gesta, quasi
exemplarē uirtutis, de quibus non est esti
mandum eos fuisse mentitos. Si qua tamen in e
orum dictis appareant, quae mendacia uidentur, in
telligendum est ea figuratiter, & propheticē dicta
esse. Vnde August. * dicit in lib. contra mendaciū.

Credendum est illos homines, qui propheticis rem
poribus digni auctoritate fuisse commemoratur,
omnia, quae scripta sunt de illis propheticē gessisse,
atque dixisse. Abraham tamen, ut August. dicit in
quāstionib; super Genes. * dicens, Sarra esse suam
sororem, ueritate uoluit celari, & nō mendacium
dixit: soror enim dicitur, quia filia patris erat. Vnde & ip
se Abraham dicit Genes. 20. Vere soror mea est filia
patris mei, & non matris meae filia, quia scilicet ex
parte patris ei attinebat. Iacob uerō mystice dixit se
esse Elau primogenitū Isaac, quia uidelicet pri
mogenita illius de iure ei debebantur. Vltus autem est
hoc modo loquēdi per spiritum propheticē ad de
signandum mxtferium, quia uidelicet minor po
pulus, scilicet gentilitium, substituendus erat in locū
primogeniti. In locum Iudaeorum. Quidam uerō
commendantur in Scriptura non propter perfectā
uirtutem, sed propter quandam uirtutis indolē. In
qua apparebat in eis aliquis laudabilis affectus, ex
quo mouebantur ad quaedam indebita faciēda: &
hoc modo, Iudith laudatur, non quia mentita est

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum omne mendacium sit pecca
tum mortale.

¶ Super Quaestio
nis de mendacium Ar
ticulum quartum.

In artic. 4. eiusdem
110. q. dubium oc
currit, quia praesens
distinctio uidet ad
uerlari doctrinae ha
bitae in artic. 2. huius
q. Na ibi dictum est,
quod distinctio men
daci p se non est in
mendacium perni
ciosum, officiosum,
& iocofum: sed ista
distinctio attenditur
secundum finem in
tenum, aggrauante,
uel alleuantem. Hic
uero mendaciū perni
ciosum ponitur
& in

In corp. ar.

In li. de me
dacio, c. 10.
in fin. co. 4.

Li. 4. cap. 34.
& 35.

In li. de me
dacio, c. 7.
ante mediū
tom. 4.

Supr. q. 69.
art. 1. & 2. &
q. 70. art. 4.
cor. Et 5. di.
38. art. 4. &
q. di. 36. q. 2.
artic. 1. q. 2.
cor. Et quo
di. 8. ar. 14. &
quol. 9. art.
14. cor.

... peccat mortali-
... dicitur falso quā-
... docere falsum in
... & tamen
... illud docet.
... enim q̄ in ex-
... est ab inen-
... no documenti, qui
... ex suo ge-
... re sciens, & prae-
... ens inter, ut ille fa-
... Vnde saliter aut
... quicquid scien-
... mendacium dicit cō-
... iudicium, vel do-
... niam, mortaliter
... ut in respon-
... ad ultimum ha-
... Vbi nota ly con-
... inde habes, q̄
... dum iudicat,
... aliqua im-
... immitat,
... tamen
... quia non
... cōtra verita-
... sed imperi-
... ad iudicium.
... aut est iudici-
... do-
... si do-
... mentiar, nō
... conuenit ad
... Sed aduer-
... predicator semper
... contra veritatem do-
... & christiane me-
... q̄ miracula fal-
... sciet p̄ hanc: q̄
... in se est, ue-
... miraculorū
... & sanctorū
... Agn. ut fal-
... p̄ uenit Chri-
... & sanctorum mi-
... Et simile est, si
... sanctorum singu-
... aliter q̄ sit, eadē
... Memendo autē
... in nominibus aucto-
... aut quorūlibet
... p̄, aut capitulum 10. p̄
... aut ista pro Hie-
... remia, uel Hiero. pro
... Aug. dicendo, quia
... tunc non occurrat, &
... turpe putat se peritā
... peccat quidem,
... sed non mortaliter:
... quia non contra, sed
... pro ueritatem do-
... cendo mentiar. Falli
... namque in his nō est
... falli in doctrina, sed
... in accidentibus eius.

Super Quaestio. 117.
Art. primus.
N. 111. occurrunt
quinque dicenda.
Primo, q̄ auctor di-
stinxit quaestione si-
mulationis a qua-
mendacii, nō propter
formalem sed mate-
riale differentiam, dū
mendacium est falsa
uocis significatio: si-
mulatione uero est fal-
sitas facti significatio.
Et utrobique requiri-
tur uoluntas, ubi fal-
sum dicitur, hic fal-

& quantum ad reuerentiam di-
uini timoris, ex quibus commē-
datur in eis indoles uirtutis: &
sic debetur eis remuneratio aeter-
na. Vnde Hier. exponit, q̄ Deus
aedificauit illis domos spiritua-
les. Alio modo potest conside-
rari quantum ad ipsum exte-
riorem actum mendacij, quo qui-
dem non potuerunt eternam re-
muncrationem mereri: sed forte
aliquam remuneracionem tē-
poralem, cuius merito non re-
pugnabat deformitas illius mē-
dacij, sicut repugnabat merito
remuneracionis aeternae. Et sic
intelligenda sunt uerba Greg. *
non quod per illud mēdacium
mererentur amittere remunera-
tionem aeternam, quam iam ex
precedenti affectu meruerant,
ut ratio procedabat.

Ad quintum dicendum, q̄
quidam dicunt, quod perfectis
uiris omne mendacium est pec-
catum mortale. Sed hoc irratio-
nabiliter dicit: nulla enim 4 cir-
cūstantia aggrauat in infinitū,
nisi quae transfert in aliam spe-
ciem. Circūstantia autem per-
sonae non transfert in aliam spe-
ciem, nisi forte ratione alicuius
annexi, puta, si sit contra uotum
ipsius: quod non potest dici de
mendacio officioso, uel iocoso.
Et ideo mendacii officiosum,
uel iocosum non est peccatum
mortale in uiris perfectis, nisi
forte per accidens ratione scan-
dali. Et ad hoc potest referri q̄
Aug. * dicit, perfectis esse praec-
ptum non solum non mentiri,
sed nec uelle mentiri: quāuis
hoc Aug. non assertiue, sed sub
dubitatione dicat. Praemittit
enim, * Nisi forte ita, ut perfe-
ctorū &c. Nec obstat q̄ ipsi po-
nuntur in statu cōseruandae ue-
ritatis: quia ueritatem tenentur
cōseruare ex suo officio in iudi-
cio, uel doctrina, contra qua, si
mentiantur, erit mendacium,
quod est peccatum mortale. In
alijs autem non oportet, quod
mortaliter peccent mentiendo.

QVAESTIO CXI.
De Simulatione, & hypocrisis, in qua-
tuor articulos diuisa.
OSTEA consideran-
dum est de simulatione
& hypocrisis.
Et circa hoc qua-
runtur quatuor.
¶ Primo, Vtrum omnis simu-
latio sit peccatum.
¶ Secundo, Vtrum hypocrisis
sit simulatio.

A ¶ Tertiū, Vtrum opponatur ue-
ritati.
¶ Quarto, Vtrum sit peccatum
mortale.
ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum omnis simulatio sit peccatum.

AD PRIMVM sic proceditur.
Videtur, quod non omnis
simulatio sit peccatum. Dicitur
enim Luc. vii. quod Dominus
se finxit longius ire. & Ambro-
dicit de Abraham * in lib. de Pa-
triarchis, quod captiose loque-
batur cum seruis, cum dixit
Gene. 22. Ego & puer illic usque
properantes, postquam adora-
uerimus, reuertemur ad uos.
Fingere autem, & captiose lo-
qui, ad simulationem pertinet:
sed non est dicendum, quod in
Christo, & in Abraham fuerit
peccatum, ergo nō omnis simu-
latio est peccatum.

¶ 2 Praet. Nullum peccatum est
utile: sed sicut Hieron. * dicit.
Vtilem simulationem, & in tē-
pore assumendam, Iesu Regis
Israel nos doceat exemplum,
qui interfecit sacerdotes Baal,
fingens se idola colere uelle, ut
habetur 4. Reg. 10. & Dauid im-
mutauit faciem suam corā Achis
rege Geth, ut habetur 1. Reg.
21. ergo non omnis simulatio
est peccatum.

¶ 3 Praet. Bonum est malo con-
trarium: si ergo simulare bonū,
est malum, ergo simulare malū,
erit bonum.
¶ 4 Praet. Isa. 3. contra quosdā dī,
peccatum suum quali Sodoma
p̄dicauerunt, nec absconderūt:
sed abscondere peccatū ad simu-
lationē pertinet, ergo nō uti si-
mulatione interdū est reprehēsi-
bile: uitare autē peccatum numq̄
est reprehensibile, ergo simula-
tio non semper est peccatum.

SED CONTRA est, quod Isa. 16.
sup illud, In tribus annis &c. di-
cit gl. * In comparatione duorū
malorū leuius est aperte pecca-
re, q̄ sanctitatem simulare: sed
aperte peccare semper est p̄tū.
ergo simulatio semper est p̄tū.

RESPON. Dicendū, q̄ sicut di-
ctū * est, ad uirtutem ueritatis
pertinet, ut quis talē se exhibeat
exteriori p̄ signa exteriora, qua-
lis est: signa autē exteriora nō so-
lum sunt uerba, sed etiā facta. Si-
cut ergo ueritati opponitur, q̄
aliquis p̄ uerba exteriora aliud
significet, q̄ habet apud se, quod
ad mendacium pertinet: ita etiā
opponitur ueritati, quod aliq̄s
per

sum faciendi. Et pro-
pter hanc malam uo-
luntatē semper simu-
latio est peccatum. si-
cut mēdacii forma-
liter sumēdo utrum-
que: & quia habet
speciales difficultates
in theologia, propter
uanam simulationis
speciem, quae uocatur
hypocrisis, quia quis
simulat factis perso-
nam iusti. Secūdo, q̄
Abrahā a simulatio-
ne, immo a menda-
cio, pp figuratā locu-
tionē propheticē ex-
cussatur, quia comissi-
se se intelligitur Spi-
ritu sancto, tamquam
proferret illa uerba
ad sensum intētum. 2
Spiritu sancto, quis
sibi ignora. Potest tñ
aliter excusari, & faci-
lius Abrahā, ut intel-
ligatur locutus fm cō-
mune hoium morē,
fm quem erant post
adorationē reuerfu-
ri, quasi dixerit, Deo
aliter non disponen-
te, reuertemur ego &
puer. Huiusmodi, n.
conditiones generales
subintelliguntur: sed
pro reuerentia Am-
brofij auctor sic ex-
posit. Tertiū, q̄ de
fictione Dauid corā
Achis, licet auctor
uatur glo. & ad my-
sterium transeat, ad
literā tamen excusa-
ri uidetur, quia facta
nisi ex intentione si-
gnificandi sunt, signi-
um non per se habēt
ex parte facientis, ut
superius dixi. Quar-
tū, quod simplicitas,
seu ueritas non intel-
ligitur opponi dolo,
uel fraudi formaliter,
sed potius causaliter,
pro quanto opponit-
ur simulationi, &
mendacio, quae sunt
effectus doli, uel frau-
dis. Astutus enim ad-
inueniens uias appa-
rentes dolo siue frau-
de, exequitur eas me-
diante mendacio, &
simulationis uirio, &
aliquo alio quādoq̄.
Et pro quanto eis im-
miscetur mendacii,
aut simulatio, pro tan-
to opponi dicuntur
simplicitati in art. 3.
ad secundū. Nā secun-
dū se absolute oppo-
ni dicunt prudētē su-
perius in q. 45. Quin-
to, quomodo hypo-
cristis conuenit in sa-
cra scriptura sumi, ut
dicitur in artic. 4. &
propterea tam dete-
stabiliter commemo-
ratur. Et haec de q. 3.
sufficiant.

In Lib. de
Abraham, c.
8. in medio,
tom. 4.

Ad Gal. 1. se
pra illud 2
Cum uenisset
per Pet. An-
tiochia, to. 9

est glo. Hiero.
in su. com-
ment. ad 16.
c. Eia. 10. 5.

q. 109. ar. 1.
ad 3. & q. 6.
110. art. 1.